

خدا می بخشه یا نمی بخشه؟

امید را درست معنا کنیم

○ دکتر مبین صالحی

به نظرشان از عهده خواندن آن بر نمی آیند؛ از این رو با عقب انداختن درس خواندن، به نوعی از این گرفتاری فرار می کنند. یک راه حل مناسب، تقسیم این حجم زیاد به بخش های کوچک تر (تقسیم هدف بزرگ به گام های کوچک) و سپس تعیین زمانی برای پایان مطالعه هر بخش کوچک است. کودک با تمام کردن مطالعه هر بخش در زمان خود، احساس موفقیت کرده، با انگیزه بیشتر، گام بعد را آغاز می کند. دل بستن به یاری خداوند، اینجا معنا می دهد.

چند سال پیش، مادری دخترده ساله اش را برای مشاوره نزدم آورد. دختر معتقد بود به جهنم می رود. زیرا ۶ نماز صبح قضا دارد و نگران بود بدون خواندن آن ها بمیرد؛ اما هیچ اراده ای برای خواندن نماز قضا نداشت. پرسیدم شما که نتیجه اش را می دانی، چرا به جا آوردن قضای آن ها را آغاز نمی کنی؟! گفت «مگه نمی گن خدا بخشنده است؟ امیدوارم خدا منو ببخشه. من که عمداً نمازام قضا نشده».

گفتم «ببین! این که گفتی، اسمش امید نیست؛ به این می گن آرزو. آرزو یعنی بدون تلاش کافی، انتظار داشته باشی به نتیجه برسی. خدا می بخشه؛ ولی به شرطی که ببینه شما تلاش کردی کارهای نکرده رو جبران کنی. اگه یه برنامه خوب معرفی کنم که تا دو ماه آینده هیچ نماز قضایی نداشته باشی، چه احساسی داری؟» گفت «خُب معلومه! خیلی خوش حال می شم».

قرار شد هر روز بعد از نماز ظهر و عصر یک نماز صبح قضا بخواند. پرسیدم «می تونی؟» گفت «فکر کنم بتونم. سخت نیست». هنوز یک ماه نشده بود که گفت قضای همه نمازها را خواندم!

از خدا انتظار کمک داشتیم. عجب امید مسخره ای!

آن روز معلم از مدیر مدرسه اجازه گرفت در جلسه سخنرانی که برای اولیای دانش آموزان برگزار می شد، شرکت کنم. خلاصه سخنرانی این بود:

امیدوار بودن به معنای خوش بینی بی اساس درباره موفق شدن نیست. ویژگی افراد موفق، داشتن اهداف مشخص، داشتن برنامه های دقیق و تلاش کافی برای رسیدن به این اهداف، و سرانجام، احساس و انگیزه بالا در طی کردن مسیر رسیدن به اهداف است. داشتن انگیزه و اعتماد به نفس، به تنهایی و بدون داشتن اهداف روشن و برنامه و تلاش کافی، نه تنها به موفقیت نمی انجامد، بلکه احتمال شکست را هم افزایش می دهد. فرض کنید به کودکانی که برای امتحان آماده نشده است، سفارش کنید امیدوار باش و با خود بگو «خواستن توانستن است»، مطمئن باش نمره ات خوب می شود. کودک سر جلسه امتحان با اعتماد به نفس بالا شروع به پاسخ دادن می کند؛ پاسخ پرسش اول را نمی داند، مفهوم سؤال دوم را متوجه نمی شود، فقط بخشی از سؤال سوم را پاسخ می دهد. به نظرتان پس از امتحان چه رخ می دهد؟ کودک اعتماد به نفسش را بیش از پیش از دست می دهد. امیدواری، نتیجه تلاش برای رسیدن به اهداف است. هر چه کودک به هدف مورد نظرش نزدیک تر شود، انگیزه و امیدش برای حرکت رو به جلو بیشتر خواهد شد.

تقسیم هدف بزرگ به گام های کوچک

اغلب کودکان وقتی حجم بالایی از مطالب را می بینند، احساس ناتوانی می کنند یا

دوستی تعریف می کرد در کودکی بازیگوش بودم و حوصله درس خواندن نداشتم. شب های امتحان به جای درس خواندن، سرگرم تماشای تلویزیون و بازی می شدم. صبح که می شد، با اضطراب شدید به مادر می گفتم «امان هیچی نخوندم. امتحان رو خراب می کنم. معلم دعوا می کنه. می شه امروز نرم مدرسه!» و اغلب این پاسخ را می شنیدم: «نه عزیز دلم. با خودت بگو من می توئم، من موفق می شم». آخر سر هم می گفت «امیدت به خدا باشه».

از خانه تا مدرسه با خودم می گفتم: «پسر تو می تونی، تو می تونی...». سر امتحان هم می گفتم: «خدایا به امید تو!» ولی نه! انگار هیچ اتفاقی نمی افتاد. باز هم مغزم سر جلسه هنگ می کرد.

دچار تعارض شدیدی شده بودم؛ مگه خدا نگفته «بخوانید مرا تا اجابت کنم شما را؟» پس چرا کمکم نمی کنه؟ چرا ناامیدم می کنه؟

ماجرای این برای معلم دینی و قرآن تعریف کردم. یک کتاب نهج البلاغه جمع و جور داشت که بعضی وقت ها دیده بودم مطالعه می کند. ورق زد و فرازی از ترجمه یکی خطبه ها را نشانم داد و گفت بخوان؛ «به گمان خود ادعا می کنه که به خدا امیدوار است! سوگند به خداوند بزرگ که دروغ می گوید! چگونه است حال او که امیدواری اش به خداوند، در عمل و کردارش نمودار نیست»^۲.

تکلیفم این شد که تا هفته آینده درباره این عبارت ببینم. تا آن روز، تکلیفی به این شیرینی و تأثیرگذاری انجام نداده بودم. بارها در طول هفته به آن فکر کردم و مفهومش را با کارهایم سنجیدم. تقریباً منظور معلمم را فهمیده بودم؛ بدون اینکه درس بخوانم،

امیدوار

بودن به معنای خوش بینی
بی‌اساس درباره موفق شدن
نیست. ویژگی افراد موفق، داشتن
اهداف مشخص، داشتن برنامه‌های دقیق
و تلاش کافی برای رسیدن به این اهداف،
و سرانجام، احساس و انگیزه بالا در
طی کردن مسیر رسیدن به
اهداف است.

پی‌نوشت‌ها:

۱. غافر، ۶۰.

۲. ترجمه و شرح نهج البلاغه (فیض الإسلام)،

ج ۳، ص ۵۰۶.